

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
НАУКОВО-ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том IX

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1961

16727

57
H-34

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
НАУКОВО-ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том IX

16727

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1961

Б. В. М. С. А.

- Курс зоології, т. I, Лопатоногіе, М., 1949.
 Питтель К., Основы палеонтології, ч. I, Л.—М., 1934.
 Alth A., Geognostisch-palaeontologische Beschreibung der nächsten Umgebung von Lemberg, Naturwissenschaftliche Abh., Bd III, Wien, 1850.
 Böhm J., Die Kreidebildungen des Fürbergs und Sulzbergs bei Siegsdorf in Oberbayern, Palaeontographica, Bd 38, Stuttgart, 1891.
 Favre E., Description des mollusques fossiles de la craie des environs de Lemberg en Galicie, Geneve, 1869.
 Geinitz H. B., Das Elbthalgebirge in Sachsen, Palaeontographica, Bd 20, Cassel, 1871—1875.
 Kner R., Versteinerungen des Kreidemergels von Lemberg und seiner Umgebung, Naturwissenschaftliche Abh., Bd III, Wien, 1848.
 Noebling F., Die Fauna der baltischen Cenoman-Geschiebe, Palaeontologische Abh., Bd II, Berlin, 1885.
 Reuss E. A., Die Versteinerungen der böhmischen Kreideformation, Stuttgart, 1845—1846.

ДЕНТАЛИИДЫ МЕЛОВЫХ ОТЛОЖЕНИЙ ВОЛЫНО-ПОДОЛЬСКОЙ ПЛИТЫ

В. Т. Левицкий

Резюме

В статье на основании больше чем 100 образцов денталиид, хранящихся в Научно-природоведческом музее АН УССР, дано описание и стратиграфическое распространение на Волыно-Подольской плите следующих видов: *Fustiaria strehlensis* (Geinitz), *Dentalium nutans* Kner, *D. multicoatum* Favre, *D. sacheri* Alth.

В частности, описана скульптура трубок *Fustiaria strehlensis* (Geinitz). До настоящего времени были известны лишь ядра, принадлежащие данному виду.

ПАЛЕОЗООЛОГІЯ

ПРО ЗНАХІДКУ КІСТОК МАМОНТА В ОКОЛИЦЯХ ЛЬВОВА

Л. М. Кудрін

Восени 1954 року автор цієї статті разом з геологом В. В. Верниченко і студентами геологічного факультету Львівського університету провів екскурсію в околиці міста Львова з метою ознайомлення з четвертинними відкладами в зв'язку з одержаним повідомленням від геолога В. В. Верниченко про знахідку залишків мамонта.

Ці залишки, представлені фрагментами бивня мамонта (*Elephas primigenius* Blum.) і бедровою кісткою, очевидно, цього ж виду, були знайдені в основі нашарування темно-сірого з сизуватим відтінком щільного карбонатного тонкошаруватого суглинку.

Залишки *Elephas primigenius* Blum. в околицях Львова були відомі і раніше, але в більшості випадків не встановлена їх приуроченість до того чи іншого шару розрізу.

Залишки кісток мамонта були знайдені в стіні кар'єру цегельного заводу № 3.

Геологічний розріз в стіні цього кар'єру такий:

1. Під невеликим шаром ґрунту лежать сірувато-жовті некарбонатні, макропористі, нешаруваті легкі лесовидні суглинки.

2. Сизувато-сірі, місцями бурувато-жовті з вохряними плямами, частими включеннями бурого залізняка і окремими вертикальними каналами карбонатні тонкошаруваті суглинки.

3. Сизувато-сірі, тонкошаруваті карбонатні суглинки з рідкими включеннями бурого залізняка і плямами темно-сірих з сизуватим відтінком щільних грубопилуватих шаруватих суглинків. Навколо включень бурого залізняка в розрізі можна побачити видовжені і округлі кільця Лезиганга.

4. Темно-сірі, тонкошаруваті, щільні, карбонатні пісні суглинки з домішкою чорної обвугленої рослинної маси (водорості тощо).

5. Темно-сірі суглинки приблизно від четвертого шару переходять в сірі, місцями бурувато-жовті глинисті піски, в яких у багатьох місцях можна побачити включення слабообкатаних уламків хімогенних-ратинських, ервілієвих вапняків, пісковиків торто-ну. На дуже нерівному контакті глинистих пісків лежить прошарок бурого залізняка завтовшки 0,5—3 см.

В кар'єрі цегельного заводу № 2 (Снопківка) нижче дрібнозернистих шаруватих пісків залягають піскуваті глини з вернадитом. В тих місцях, де глини виповняють «льодові» клини, в них зустрічаються обривки піску.

Спроба знайти пилок і спори рослин в усіх шарах виявилась безуспішною. Н. Я. Шварйова, яка досліджувала наші зразки, вказала на відсутність пилку і спорів у них.

Фрагменти бивня і бедрової кістки були знайдені в темно-сірих суглинках (четвертий шар) на контакті з жовтувато-сірими різнозернистими пісками (п'ятий шар). Фрагмент бедрової кістки пізніше виявився роздрібненим і не піддавався вивченню.

Бивень. Обточений фрагмент бивня, який знаходиться в Науково-природознавчому музеї АН УРСР, завдовжки 87 см лежав на бічній поверхні в основі шару синьо-сірих глин. Фрагмент являє собою середню частину бивня слона. Верхня поверхня його слабо ввігнута, нижня — слабо випукла. Поперечний зріз на задньому і передньому кінцях овальний. Задній кінець фрагмента сильно обточений. На передньому кінці — ямка конічної форми глибиною 9 см. Передній кінець несе на собі сліди повзання.

При вивченні розрізу четвертинних відкладів у місці знаходження бивня мамонта в кар'єрах цегельних заводів № 2 (район Снопківки) і № 5 (біля с. Сихів) нами були знайдені викопні «льодові» клини на контакті відкладів торто-ну і флювіогляціальних пісків і піскуватих глин (п'ятий шар) риського віку.

Узагальнення матеріалів про знахідки за останні роки залишків викопних ссавців в межах західних областей УРСР подано К. А. Татариним (1954).

ЛІТЕРАТУРА

Татаринов К. А., Матеріали к четвертичной фауне млекопитающих западных областей УССР, Геол. сб. № 1 Львовского геол. об-ва, Львов, 1954.

О НАХОДКЕ КОСТЕЙ МАМОНТА В ОКРЕСТНОСТЯХ ЛЬВОВА

Л. Н. Кудрин

Резюме

В статье дано описание геологического разреза четвертичных отложений окрестностей г. Львова и новой находки бивня мамонта на контакте гравийно-глинистых отложений и отложений, образовавшихся в условиях водных бассейнов. Впервые обращается внимание на наличие ископаемой вечной мерзлоты в черте г. Львова.

ПАЛЕОЗООЛОГІЯ

КРЕЙДОВІ ВІДКЛАДИ ВОЛИНО-ПОДІЛЬСЬКОЇ ПЛИТИ І МОЖЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В БУДІВЕЛЬНІЙ ПРОМИСЛОВІСТІ

С. І. Пастернак, С. П. Коцюбинський

Під час вивчення стратиграфії крейдових відкладів Волино-Подільської плити ми зібрали матеріали, які дають уявлення про мінливість складу і властивостей крейдових порід на території Львівської, Волинської і Тернопільської областей та в північно-східних районах Станіславської області. При цьому відмічені такі закономірності.

1. Найвищий вміст карбонату кальцію (90—98%) мають відклади туронського ярусу. В молодших ярусах вміст його зменшується (при досить значних коливаннях).

2. В напрямку від північного сходу на південний захід в крейдових відкладах збільшується вміст глини і піску за рахунок карбонатів. Особливо чітко це спостерігається в сантонському, кампанському та маастрихтському ярусах.

3. Шари крейдових відкладів мають незначний, але загальний нахил (падіння) до південного заходу, в зв'язку з чим у східних районах відслонюються старші шари, в західних — молодші. Тому у відслоненнях на поверхні землі виступають різноманітні за своїм складом крейдові відклади. Їх склад змінюється закономірно і поступово в напрямку від південного заходу на північний схід. Окремі різновидності порід утворюють смуги, витягнуті майже в меридіональному напрямку. На схематичній карті зазначено лінії однакового вмісту нерозчинного в соляній кислоті залишку (70—40—20%).

ЗМІСТ

Палеозоологія

П. П. Балабай, Гетеростраки верхнього силуру Поділля	3
С. І. Пастернак, Фауна крейдових відкладів району Рахова, Закарпатської області	12
В. Т. Левицький, Денталіди крейдових відкладів Волино-Подільської плити	24
Л. М. Кудрін, Про знахідку кісток мамонта в околицях Львова	29
С. І. Пастернак і С. П. Коцюбинський, Крейдові відклади Волино-Подільської плити і можливості їх використання в будівельній промисловості	31

Зоологія

В. І. Здун, Личинки трематод наземних молюсків західних областей України	35
В. І. Здун, Матеріали до фауни комах-шкідників фруктових дерев західної Волині	45
І. К. Загайкевич, Матеріали до вивчення жуків-вусачів (Coleoptera, Scambucidae) України	52
М. П. Рудишин, О. М. Білоконь, Матеріали до фауни гамазових кліщів комахоїдних і гризунів верхів'я басейну Дністра	61
М. І. Черкащенко, Матеріали про зараженість ектопаразитами птахів долини верхньої течії Дністра	69
Л. К. Опалатенко, До методики дослідження дихання у риби	76
М. П. Рудишин, Розміщення мишовидних гризунів у рослинних асоціаціях Боржавських полонин і Чорногори	80
М. І. Черкащенко, Ф. І. Страутман, Принципи складання програми стаціонарних досліджень по фауні хребтних тварин високогір'я Карпат	92

Ботаніка

К. А. Малиновський, Геоботанічна характеристика південно-західної частини Чорногірського хребта	104
І. В. Вайнагій, Плодоношення деяких видів трав'янистих рослин в різних гірських поясах Українських Карпат	121
Г. Я. Єрмаченко, Матеріали до динаміки наростання зеленої маси і отавності щучників Чорногори	129
К. О. Улична, Рід <i>Dicranella</i> бріофлори УРСР	140
В. М. Мельничук, <i>Vuxbaumia aphylla</i> Hedw. в околицях Львова	154